

N:o 166.

Af Herr S. Ribbing: Om upphäfvande af § 2 i Kongl. förordningen den 1 Mars 1844 angående förbud emot lotterier.

Sistlidne lagtima riksdag väckte jag motion i ofvanstående ämne, men hvilken ej hann att behandlas af det Utskott, till hvilket den remitterades, samt följaktligen ej heller kom under Riksdagens pröfning. Då jag sålunda, genom motionens återupptagande, icke besvärar Riksdagen med att begära dess förnyade uppmärksamhet på något, som nyligen varit föremål för dess öfverläggning och beslut, och angående hvilket den redan uttalat sin åsigt, men den angelägenhet motionen afser, synes mig lika vigtig och skälen för mitt förslag lika giltiga som för ett år sedan, anhåller jag af dessa anledningar vördsamt, att härmedelst ånyo få framställa meranämnda motion.

§ 1 af Kongl. förordningen af den 21 Mars 1844 stadgar förbud för hvar och en mot inrättande af lotteri, äfvensom mot utbudande eller afyttrande af lotter till penningar eller till lös eller fast egendoms bortlottande, och alla de följande §§:na af samma nådiga förordning innehålla straffbestämmelser för öfverträdandet af förbudet, med undantag likväl af § 2, hvilken är af följande lydelse: "det i förestående § stadgade förbud må likväl icke lämpas å bortlottning af lösören för välgörande ändamål eller af konst saker till svenska konstidkares understödande och uppmuntran; dock bör om sådan lottning anmälan förut ske hos vederbörande Vår Befallningshafvande, som dertill eger efter pröfvande af omständigheterna meddela tillstånd."

Redan första ögonkastet på detta undantagsstadgande torde vara egnadt att framkalla något tvifvelsmål om, huruvida det i detta enskilda fall, i motsats mot alla andra, kan vara möjligt, att en handling, som i allmänhet och utan afseende på i hvad syfte den företages, anses böra i lag förbjudas och som dervid betraktas såsom så pass straffvärd, att dess företagande kan beläggas med ända till ett års fängelse (se cit. förordning § 4 mom. 3, jemförd med Kongl. förordningen af den

Bih. till Riksd. Prot. 1872. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 15 Häft.

16 Febr. 1864, §§ 7 & 9); huruvida, säger jag, samma handling, med i öfrigt alldeles samma karakterer och verkningar, blott derföre, att den företages såsom medel för vissa uppgifna ändamål, rätteligen kan och bör förklaras tillåten och laglig. I sjelfva verket hålla ock de i § 2 af ofvan citerade Kongl. förordning medgifna undantagen från förbudet mot lotteri svårligen stånd, äfven för en undfallande och mild kritik. Såsom inledningen till meranämnda Kongl. förordning upplyser, föranleddes dess utfärdande af en Rikets Ständers underdåniga skrifvelse i ärendet till Kongl. Maj:t. Denna skrifvelse, som igenfinnes under N:o 48 från 1840—1841 års riksdag, upplyser om, att ända sedan medio af 1700-talet lotterier och lottförsäljningar genom Kongl. förordningar blifvit förbjudna, ehuru dessa förbud ständigt råkat i glömska. Med omnämmande derjemte af att likaledes "till befrämjande af ärbarhet och goda seder", alla äfventyrliga spel genom Kongl. kungörelsen af den 2 Augusti 1792 blifvit förbjudna, påpekar samma skrifvelse, huruledes lotterier måste anses såsom ett bland de mest äfventyrliga, såsom beroende blott af slump; huruledes hoppet att för en lägre penningeinsats göra en betydlig vinst, förleder obemedlade personer att på lotterispel uppoffra penningetillgångar, nödvändiga för fyllande af egna och ej sällan af deras familjers oundgängliga behof; samt huru frestelsen till be- drägerier dervid blott alltför ofta visat sin makt och verkan. På dessa grunder framställa Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t underdånig anhållan om förnyadt förbud för inrättande af lotterier, liksom för försäljande af lotter, vare sig för inrikes eller utrikes lotterispel, och de framställa denna underdåniga anhållan om sådant förbud *utan de undantag*, som i den Kongl. förordningen blifvit intagna. Det torde vara obestriddigt, att de af Rikets Ständer anförda anmärkningar mot lotterispel, alldeles oberoende af hvarje afseende på ändamålet vid desamma, på dem ega sin fulla tillämplighet och sin sanning; lotteri är hasardspel, och lika litet som denna dess karakter upphäfves till följd af det ena eller andra sättet att använda den derigenom uppstående vinsten, lika litet förtager detta ena eller andra sätt samma spels på en gång verkan och vilkor: att upphetsa passionerna och att till sitt fortbestånd betingas af den råa vinningslystnaden att utan eget arbete, förvärfvad skicklighet och hänsyn till pligt mot sig och de sina nå fördelar på andras bekostnad, detta för öfrigt på samma gång det minskar eller förtager lusten till egen omtanke och ordnad arbete. Det är nemligen ett lika känt, som af erfarenheten konstateradt förhållande, att hoppet och beräkningen på stora slumpvinster medför obenägenhet för det ordnade arbetet och ringaktande af dess små, men säkra vinster, så tillvida alltså verkar förlamande och förstörande på den flit och omtanke, som äro allt välstånds rot och grundvilkor.

Icke heller visa sig lotterispelets verkningar i ljusare dag, om man sammanställer det med de uppgifna ändamål, under förutsättning af hvilka det enligt den Kongl. förordningen tillåtes, t. ex. välgörenhet. *Med* detta ändamål utgör det endast ett ytterligare, af den offentliga lagstiftningen sjelf gifvet stöd åt det i våra

dagar dessförutan öfverflödigt stora moraliska sjelfbedrägeri, hvarmedelst man söker stämpla såsom en god handling, snart sagdt såsom en pligt, att tillgodose sin njutningslystnad, sin fåfänga eller sitt vinstbegär, så snart man blott med deras tillfredsställande kan förena uppgift om ett vackert klingande syfte, och det bidrager sålunda till att gifva näring åt en förderflig förvirring i det sedliga medvetandet, som utgör ett samtidens framstående moraliska lyte. — Man skall måhända anmärka, att det sagda, med afseende på föremålet för denna motion, är öfverdrifvet: må man i sådant fall taga notis t. ex. om de uppgifter, som våra industrilotterier offentligen gifva på de summor, som af dem användas till inköp af artiklar för lotterierna, äfvensom på dem, som utgjort lotteriets nettovinst, och derjemte göra sig en smula besvär med att komma under fund med, från hvilka bidragen till dessa summors åstadkommande lemnas.

Det ofvan i korthet nämnda angifver hvad man må kunna kalla baksidan af medaljen: oberoende af ändamålet med de tillåtna lotterierna och äfven om detta vore ett godt, äro de förras tillåtande ändå förkastligt, såsom utgörande en uppenbar tillämpning af den erkänt falska satsen, att ändamålet helgar medlen. Må det dernäst tillåtas motionären att äfven med några ord vidröra detta ändamål och det sätt hvarpå det medelst lotterier skall vinnas: hvilket naturligen skall bilda medaljens framsida. Såsom sådana berättigande ändamål upptager den Kongl. förordningen dels välgörande, dels inhemska konstnärers understöd och uppmuntran. Fäster man, bland dessa, afseende på *industriela* konstnärer, lärer den statsekonomiska grundsats svårigen kunna bestridas, att endast *den* industriela produktion är naturlig och, så för det allmänna, som för industriidkaren, båtande, hvars alster utan konstlade åtgärder ega en marknad, men att deremot en produktion af industrialster, hvilka, vare sig i följd af beskaffenhet eller pris, ej utan konstlade åtgärder finna afnämare eller ej är af verkligt behof framkallad, så mycket mindre bör uppmuntras, som all dylik uppmuntran endast är egnad att föra industrien in i en falsk riktning och att förläda industriidkaren till att placera kapital och arbete på ett sådant sätt, att valutan för båda, dermed ock hans egen ekonomiska existens och förkofran, komma att bero af slump. Just denna falska riktning hos industrien och industriidkaren till produktion af artiklar, som antingen ej behövas, eller vid hvilkas produktion ett pris beräknas, som öfverstiger det, produktionen i den allmänna marknaden betingar, är emellertid det, som industrilotterierna egentligen uppmuntra och framkalla. Detta är lika klart, om man besinnar, att ingen rimligen spelar på lotteriet för att sålunda förse sig med en viss, för honom behöflig artikel, då han ju hvarken kan veta *om* eller *hvad* han vinner, som om man aktgifver på de ständigt återkommande annonserna på vunna lotteriartiklar till salu och på det underpris, hvartill dessa utbudas, jemfördt nemligen med *det* pris, hvartill de af lotterierna inköpts. I sjelfva verket blir den uppmuntran, lotterierna gifva de industriela konstnärerna, uppenbarligen en sådan, som i det

i det hela skadar, ej gagnar dem och på sin höjd medför den fåfängliga verkan att bereda landet eller industriidkaren tillfälle att kunna uppvisa såsom inhemsk produkt någon elegant artikel, som ej är eftersökt. Möjligen skall saken vid första påseendet visa sig i något fördelaktigare dager, om man riktar tanken på produkter af den *sköna* konsten. Dock blott skenbart. Skulle det ock låta hårdt, är det dock icke desto mindre en sanning, att äfven på dessa produkter ega de ofvanföre om industriens alster anförda satser sin tillämpning; äfven om produkterna af skön konst gällor, åtminstone såsom allmän regel, att kunna sådana icke åstadkommas af sådan beskaffenhet eller till det pris, att de, inom eller utom landet, finna afnämare, då gör konstnären bäst i att rikta sina talanger åt annat håll; och för de få och tillfälliga undantagen från denna regel gifvas utan tvifvel andra utvägar till hjälp, än sanktionerande af lotterier. Återstå de *välgörande* ändamålen, till hvilka lotterierna skola tjena såsom medel. Jag skall i detta hänseende ej uppehålla mig vid det, efter hvad åtminstone i våra dagar är allmänt erkänt, minst sagdt, tve tydiga värdet eller hjälpen af en välgörenhet, som rent tillfälligtvis, utan någon slags utsigt till varaktighet eller förnyande, när gåfvan är förtärd, utan uppkallande af egen omtanke hos den hjälpbehöfvande, kommer denne till del; ej heller vid den moraliska verkan, dylik välgörenhet medför. Utan allt afseende härfpå och äfven med erkännande af att tillfälliga olycksfall någon gång kunna inträffa, till hvilkas afhjelpande en tillfällig undsättning gör tillfyllest, står dock den allmänna anmärkning fast, att det är och förblir ett förväntat sätt, att ockra på lätt sinnet och passionerna för att afhjelpa nöd, och derjemte ett onödigt sätt; der verklig vilja till välgörenhet finnes, förlorar den sistnämnda ej på att utöfvas *utan* bihänget och omhöljet af retande lockelser för egoismen. Men härtill kommer vidare den betänkliga omständighet, att de välgörande lotterierna, ej mindre än de industriella, i det hela motverka det ändamål, hvars befordrande i enskilda fall skulle utgöra grunden för deras befogenhet, d. v. s. att båda slagen i sjelfva verket äro ändamålsvidriga. Patriotiska medborgare hafva i våra dagar bildat föreningar, som, med uppoffring af tid och arbete, sträfva att framkalla och uppmuntra den egna omtanken och arbetssamheten, att bereda naturligt tillfälle till afsättning af den sednares produkter, och till fruktbargörande af de dymedelst vunna små besparingarne, för att sålunda förekomma och undanrödja anledningarne till nöd och hjälplös fattigdom. Det är *bredvid* dessa bemödanden, som lotterierna uppträda, erbjudande ett annat sätt till besparingarnes placering: på lotter, låt vara för välgörande ändamål, och de uppträda härvid såsom så mycket farligare rivaler för de förra, som lotterierna bjuda på förhoppningar — visserligen i de aldra flesta fall illusoriska, men därför icke mindre retande — om vinster, ojemförligt större än de andra, och som just därför befria från både omtanke och arbete — om de blott utfalla. Skulle åter dessa stora, lätt förvärfvade vinster uteblifva, så mycket större lockelse att, sedan man ändå offrat penningar på spelet, genom dess förnyande ändtligen

försöka erhålla vatuta för hvad man utgifvit, till dess att genom det välgörande lotteriet större eller mindre del af dessa förhoppningsfulla lotterispelare äro bragta i samma belägenhet, som den, från hvilken samma lotteri skulle rädda någon eller några få. Så mycket må medgifvas, att dylika välgörenhetsinrättningar kunna anses säkert sörja för att aldrig sakna föremål för sitt återupprepande.

Endast ännu en anmärkning må här finna sin plats: visar sig enligt det ofvan anförda, att de förutsättningar, på hvilka den lagliga tillåtelsen af lotteri i vissa fall hvilat, vid närmare granskning äro fullkomligt ohållbara och att följaktligen den ifrågavarande tillåtelsen saknar giltigt skäl, så företer sig derjemte den märkliga omständighet, att man, beträffande samma tillåtelse, sådan den i den Kongl. förordningen finnes stadgad, kommer till alldeles samma resultat, äfven om man utgår från det motsatta antagande, att dess förutsättningar vore giltiga. Antag, att en i sig såsom otillåten och straffvärd förklarad handling blefve rättsenlig blott den användes såsom medel för vissa såsom goda och nyttiga ändamål; antag vidare, att dessa ändamål verkligen vunnes genom lotterier: i sådant fall framstår sjelfmant den fråga, hvarför lotterierna skulle vara tillåtna endast för *dessa* ändamål, men deremot förbjudna såsom medel för andra, *lika* goda och nyttiga. Vore det så, att lotterier blifva goda blott de ske till uppmuntran af industri eller skön konst, och att industrien samt den sköna konsten verkligen befrämjades genom nämnda hasardspel: hvarföre skulle endast *deras* idkare ega rätt att begagna sig af denna hjälp, men deremot samma fördel förmenas landtbrukare, husegare och byggmästare, godsegare och bruksidkare? Det torde så mycket mindre låta sig göra att för dylikt undantagsstadgande anföras giltig rätts- eller billighetsgrund, som t. ex. landt- och bergsbruk i Sverige i långt högre grad äro moder-närningar, än produktion af industriella konstalster, som äfven det högsta möjliga uppskattande af de estetiska konstverkens och den konstnärliga bildningens värde och behag ändå ej kan förhindra det oundgängliga erkännandet, att de praktiska yrkena för staten så väl som för individen dock äro ännu mera behöfliga och nödvändiga. Och likaså: om välgörande ändamål vid bortlottning af lösören anses tillräckligt, för att rättfärdiga lotteris anställande, skulle samma ändamål deremot *icke* medföra samma verkan på omdömet, *icke* förläna samma auktorisation, beträffande bortlottning af fast egendom? Man torde här, ej mindre än i förra fallet, blifva svaret skyldig — hvarmed i öfrigt blott visar sig, att *den* tillåtelse till lotterispels anställande, som finnes lagligen gifven, från hvilken sida och under hvilka, äfven motsatta, förutsättningar man än skärsådadar densamma, framstår lika obefogad och skadlig.

Det torde knappast behöfva anmärkas, att meningen med det anförda ej kan vara att påstå, det intet lotteri någonsin varit anställt eller kan anställas, som ej varit eller måste blifva orätt eller till sina verkningar skadligt. Det förhåller sig i detta fall med lotterier, som med alla andra hasardspel. Afsigten

med det sagda har deremot varit att visa, att inga permissiva eller auktoriserande allmänna lagar för detta spel kunna stiftas, som äro i stånd att förhindra orätt och skadligt begagnande af den gifna tillåtelsen eller auktorisationen såsom det allmännaste, och att detta särskildt gäller om den nu befintliga permissiva och auktoriserande lagen för detsamma; den har vidare varit, att i och med detsamma äfven på denna lag visa och vinna tillämpning af den allmänna grundsatsen, att undantag ej böra eller rätteligen kunna bilda regel. Det är i följd häraf och derjemte i full öfverensstämmelse med Rikets Ständer redan för tretio år sedan framställda underdåniga anhållan, som undertecknad härmed värdsamt föreslår:

att Riksdagen för sin del beslutar och till Kongl. Maj:t ingår med underdånig anhållan att § 2 af Kongl. förordningen af den 21 Mars 1844, angående förbud mot lotteri-inrättningar upphäfves.

Om remiss till Lag-Utskottet anhåller jag värdsamt.

Stockholm den 27 Januari 1872.

Sigurd Ribbing.

N:o 167.

Af Herr S. Ribbing: Om beviljande af ett årligt statsanslag af 4,500 R:dr för inrättande vid hvartdera af universiteten i Upsala och Lund af en profession i mekanik.

I den skrifvelse Consistorium Academicum i Upsala före hvarje lagtima riksdag till Kanslersemetet aflåter angående sådana behof, som ej genom Universitetets egna medel kunna fyllas, har till 1865, 1870 och 1871 årens riksdag framställning blifvit gjord om anslags begärande till en professur i mekanik. I